

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

AZ ELÉVÜLÉS SZABÁLYAI A SZABÁLYSÉRTÉSI TÖRVÉNYBEN

Az elévülésről általában

Az idő a tapasztalás része. Az ember és a társadalom meghatározója. Így része a társadalmat irányító szabályrendszernek is. A jog sem hagyhatja figyelmen kívül az idő múlását. Az elévülés az idő következtében beálló érdekmúlás, az állam büntető igényének elenyészése. Intézményét a jog minden területe ismeri. A büntető és a szabálysértési jogban az elévülés azt az időtartamot jelenti, mely után nem vonható többé felelősségre a cselekmény elkövetője, illetve a vele szemben kiszabott büntetés nem hajtható végre. Ez a körülmény az érintett személy hivatkozásától függetlenül bekövetkezik, a hatóságok hivatalból kötelesek vizsgálni az elévülés bekövetkezését. Ha a cselekmény elévült, az eljárást meg kell szüntetni.

Az elévülés intézményét több körülmény is indokolja. Egyrészt a büntetés úgy éri el célját, ha a cselekmény elkövetését rövid időn belül büntetés követi. Az elkövetővel szemben is így érhető el kellő visszatartó hatás, hiszen a cselekmény és következmény ok-okozati viszonya akkor érezhető át, ha a kettő időben nem távolodik el. Ugyanígy igaz ez a generális prevencióra. A büntetés célja az egyéni, illetve a társadalmi megelőzés. Ez azonban annál hatékonyabb, minél közelebb esik időben a cselekmény elkövetéséhez. Az idő előrehaladásával a büntetés egyre kevésbé tudja betölteni e célját. A társadalmi igazságérzet is akkor billen helyre, ha a jogtalanságot azonnal, vagy legalábbis rövid időn belül követi a jogos megtorlás.

A cselekmények bizonyítása szempontjából is jelentős az időmúlás szerepe. Az idő múlásával a tárgyi bizonyítási eszközök elenyészhetnek, beszerzésük meghiúsulhat. A tanúk emlékezete is megkopik az idő előrehaladtával, a fontos részletek elsikkadnak. Ezeknek különös jelentősége lehet a szabálysértések esetében például egy közlekedési baleset vizsgálatakor, ahol néhány másodperc történéseit kell alaposan feltárni, hogy a felelősség megállapítható legyen. A bizonyítékok beszerzésének azonban nem csak a felelősség megállapítása, hanem a védekezés előterjesztése szempontjából is jelentősége lehet.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy maga az elkövető is sokat változhat, s így utólagos megbüntetésére több negatív, mint pozitív hatással jár. (Ez különösen fiatalkorú, vagy fiatal felnőtt elkövetők esetén igaz, hiszen az évek során megkomolyodhatnak, szakmát szerezhetnek, családot

alapíthatnak. Az elkövető egy ilyen kialakult közösségből, rendezett élettérből történő kiemelése az egyéni megelőzést már nem szolgálja, aránytalanul nagy hátránnyal jár.)

Ha elévülésről beszélünk, meg kell különböztetni a felelősségre vonást kizáró elévülést, valamint a kiszabott büntetés végrehajtása során bekövetkezett elévülést.

Az első esetben büntethetőséget megszüntető okról beszélünk, amikor meg sem történik a felelősségre vonás, a folyamatban lévő eljárás érdemi vizsgálat nélkül megszüntetésre kerül.

A végrehajtás során a már jogerősen megállapított büntetés elenyészéséről van szó. Ilyen esetben az eljárás alá vont személlyel szemben a megfelelően lefolytatott eljárás során megállapították a cselekmény elkövetését, mely miatt vele szemben büntetést vagy intézkedést alkalmaztak. Ezzel az eljárás alá vont személy a központi szabálysértési nyilvántartásban megjelenik, büntetett előéletűnek számít, ez egy következő szabálysértés elkövetése esetén a büntetés kiszabásakor súlyosító körülményként értékelendő.

Az 1999. évi LXIX. törvény szabályai

A büntető törvénykönyv az egyes bűncselekményekre eltérő elévülési időt állapít meg. Minél súlyosabbnak minősít egy cselekményt, annál hosszabb lesz az elévülés ideje. A Btk. taxatívén sorolja fel azon bűncselekményeket, amelyeknek büntethetősége nem évül el.

Az elévülést a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (továbbiakban Sztv.) az alábbiak szerint minden szabálysértésre vonatkozóan egységesen, a büntetési tételtől függetlenül szabályozza.

Az alapvető rendelkezések között szerepel a szabálysértés büntethetőségének elévülése. Az elévülés anyagi jogi természetű jogintézmény, mely a büntethetőséget megszünteti. A szabálysértési tényállás tehát megvalósul, de a felelősségre vonás az elévülés miatt elmarad.

AZ ELÉVÜLÉS KEZDŐNAPJA

Az Sztv. 11.§ értelmében nincs helye felelősségre vonásnak, ha a cselekmény elkövetése óta hat hónap eltelt. Ez a szubjektív elévülési idő, melynek kezdőnapját meghatározni igen fontos a következményekre tekintettel.

Az elévülési időt a cselekmény elkövetésének napjától kell számolni. Ehhez meg kell határozni, hogy az elkövetési magatartás mikor fejeződik be.

A szabálysértést azon a napon követik el, amely napon valamennyi tényállási elem megvalósul. Ha a tényállás eredményt is tartalmaz, az elévülés kezdő napja az eredmény bekövetkezésének napja. Ilyen eset például a 218/1999. (XII. 28.) kormányrendelet 46.§ (1) bekezdésében foglalt a közúti közlekedési rendjének megzavarása szabálysértés. Ezen cselekmény elkövetési magatartása a közúti közlekedés szabályainak megszegése, eredménye pedig a veszélyokozás, illetve a könnyű testi sértés okozása. A cselekmény elévülésének kezdő napja ebben az esetben a veszélyhelyzet bekövetkezésének, illetve a sérülés kialakulásának napja.

Más a helyzet a mulasztással elkövetett cselekmények esetében. Ha jogellenes állapot előidézésével vagy fenntartásával valósul meg a cselekmény, az elévülés mindaddig nem kezdődik el, amíg a jogszabálysértő helyzet vagy állapot fennáll. Ilyen helyzet áll elő például a magánlaksértés szabálysértése esetében akkor, ha az elkövető másnak a lakásában az ott lakónak akarata ellenére bennmarad. Ez a jogsértő állapot fenntartását jelenti mindaddig, amíg az elkövető a helyiséget el nem hagyja. Az elévülés ebben az esetben mindaddig nem kezdődik el, amíg az elkövető a lakást el nem hagyja.

Ha azonban a kötelezettség teljesítése határidőhöz kötött, és ezt az elkövető elmulasztja, a szabálysértés megvalósulása az a nap, amikor az elkövető még jogszerűen eleget tehetett volna a kötelezettségének. Az elévülés tehát ezen időpontot követő napon kezdődik el. Ilyen eset lehet az, ha a közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény 33.§ (1) bekezdése b, pontja szerint a nyilvántartásba bejegyzett adatok módosítására okot adó körülmény bekövetkezésétől számított 15 napon belül köteles bejelenteni a bejegyzésre jogosult hatóságnál a jármű új

tulajdonosa a jármű tulajdonjogának változását. Amennyiben ezen kötelezettségének nem tesz eleget a megadott határidőn belül, úgy a szabálysértés megvalósul. Az elévülés kezdete a változás beálltától számított 15. nap lesz, az a nap, amikor még jogszerűen eleget tehetett volna az új tulajdonos a bejelentési kötelezettségének.

Előfordulhat, hogy a cselekmény kísérleti szakban marad. Kísérlet miatt szabálysértés esetén csak abban az esetben van helye felelősségre vonásnak, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály így rendelkezik. Kísérlet esetén az elévülés kezdete a kísérleti tevékenység utolsó mozzanatának időpontja.

A természetes egység és a folytatólagosan elkövetett cselekmények esetén az egyes rész-cselekmények önálló elévülése kizárt. Ilyen esetben az elévülés az utolsó rész-cselekmény elkövetésének napjával azonos.

Felvetődik a kérdés, hogy ha egy cselekmény miatt büntetőeljárás indul, később azonban kiderül, hogy csak szabálysértés látszik megállapíthatónak, akkor a büntető törvény szerinti, vagy a szabálysértésekre szabott elévülési szabályokat kell-e figyelembe venni. A szabálysértésekről szóló törvény az általánostól eltérő szabályt állapít meg erre a helyzetre. Ilyen esetekben az elévülés a szabálysértési ügy áttételét elrendelő határozat szabálysértési hatósághoz való érkezésével veszi kezdetét. Ezen külön szabályt az a körülmény indokolja, hogy ne kerülhessen az általánosnál előnyösebb helyzetbe az az elkövető, akinek cselekményét kezdetben súlyosabban ítélték meg, és először büntetőeljárás indult ellene. Ha azonban a büntetőeljárás az elkövetéstől számított hat hónapon belül el sem indult, a szabálysértés az általános szabályok szerint elévül. Hiszen az sem volna indokolt a szabálysértés elkövetőjével szemben, hogy a hatóságok téves minősítése miatt a szabálysértés az általános szabályoknál hosszabb idő alatt évüljön el.

Az elévülés anyagi jogi természetű jogintézmény, amely a törvényben meghatározott kezdőnaptól számított elévülési idő elteltével az elkövető büntethetőségét, felelősségre vonás lehetőségét megszünteti. Mivel anyagi jogi határidő, az elévülés bekövetkezik attól függetlenül, hogy a lejárati napja munkanapra vagy ünnep-, illetve munkaszüneti napra esik-e. Nem számítható a határidő

lejárta az Sztv. 70/A.§ -ban foglaltak szerint eljárási határidőként.

FÉLBESZAKÍTÁS

Az elévülés ideje hat hónap. Ez azonban nem abszolút határidő. Az elévülést félbeszakíthatják azon eljárási cselekmények, melyeket a szabálysértési hatóság, a fegyelmi hatóság, az ügyészség és a bíróság fogatosít az eljárás alá vont személlyel szemben. A félbeszakadás joghatása abban áll, hogy az elévülési idő addig eltelt részét figyelmen kívül kell hagyni, és az elévülési idő újrakezdődik.

Igen eltérő az eljáró hatóságok álláspontja abban a kérdésben, hogy mi szakítja félbe az elévülést. Az Sztv. 11.§ (6) bekezdése értelmében a szabálysértés miatt az eljárás alá vont személlyel szemben a szabálysértési hatóság, fegyelmi hatóság, az ügyészség és a bíróság által fogatosított eljárási cselekmények az elévülést félbeszakítják. Ezek pontos körének tisztázása pedig nagyon fontos eljárási kérdés, mert az eljárás alá vont személy szempontjából nem közömbös, hogy még felelősségre vonható-e. Ha ezt a kérdést vizsgáljuk, először is át kell tekinteni a jogszabályban felsorolt hatóságok körét, valamint az eljárás alá vont személlyel szemben fogatosított eljárási cselekmények körét.

A SZABÁLYSÉRTÉSI ÜGYEKBEN ELJÁRÓ HATÓSÁGOK

Legegyszerűbben vizsgálható az eljárási cselekmény fogatosítója. A törvény taxatívén sorolja fel azon eljáró hatóságokat, amelyek eljárási cselekményei az elévülés kapcsán relevánsak.

Szabálysértési ügyben eljárhat szabálysértési hatóságként az Sztv. 32.§ (1) bekezdése szerint általános hatáskörben a községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi kerületi jegyző. A jegyző a közlekedésrendészeti és a vámszabálysértések kivételével eljárhat az eljárás alá vont személlyel szemben az egyébként hatáskörébe nem tartozó ügyekben is. A rendőrség jár el a hatáskörébe utalt ügyekben, így a közlekedésrendészeti szabálysértések esetén, egyes közlekedésügyi szabálysértések, lőfegyverrel kapcsolatos szabálysértés, rendzavarás, gyülekezési joggal visszaélés stb. miatt. Amennyiben az eljárás alá vont személlyel szemben a közlekedési szabálysértésen kívül más

szabálysértés is indul, úgy a rendőrség az egyébként hatáskörébe nem tartozó ügyekben is eljárhat. A rendőrség helyszíni bírság kiszabására is jogosult (például koldulás, csendháborítás, közlekedési szabálysértések). A Nemzeti Adó- és Vámhivatal jár el a pénzügyi szabálysértések, valamint játék- és pénznyerő automaták üzemeltetésére vonatkozó szabályok megszegése esetén.

A szabálysértési ügyekben a szabálysértési hatóság jogkörét gyakorolja még az egészségügyi államigazgatási szerv, a fogyasztóvédelmi hatóság, a bányafelügyelet, a munkaügyi hatóság és a munkavédelmi hatóság, a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv, az oktatási hivatal, az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv, valamint a szociális hatóság.

A bíróság a szabálysértési ügyekben akkor jár el, ha a szabálysértés elzárással is sújtható. Ilyen szabálysértés a tulajdon elleni szabálysértés, magánlaksértés, önkényes beköltözés, távoltartó határozat szabályainak megszegése, megelőző távoltartás alaptalan kezdeményezése stb. A bíróság hatáskörébe tartozik továbbá az elsőfokú szabálysértési hatóság határozata ellen benyújtott kifogás elbírálása, és tárgyalás kérése esetén a tárgyalás megtartása, valamint a kiszabott pénzbírság elzárásra való átváltoztatása. A bíróságok eljárási cselekményei is megszakítják az elévülést a folyamatban lévő ügyekben. A pénzbírság elzárásra való átváltoztatása esetén az eljárás már nem a szabálysértési felelősségre vonásról szól, ezért arra a végrehajtás elévülésére vonatkozó szabályok vonatkoznak.

A FÉLBESZKÍTÁST EREDMÉNYEZŐ ELJÁRÁSI CSELEKMÉYEK

A jogszabály értelmében ezen hatóságok és a bíróság eljárási cselekményei alkalmasak az elévülés megszakítására. Nem egyértelmű azonban az eljárási cselekmények köre. A jogszabály szövege az eljárás alá vont személlyel szemben foganatosított eljárási cselekményekről beszél. Részletes szabályozást azonban nem tartalmaz.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma és a megyei bíróságok büntető kollégiumainak a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény értelmezésével kapcsolatban kialakított álláspontja szerint a szabálysértési jog anyagi jogi és eljárási szabályok egységes és önálló rendszere, de a

szabálysértési felelősség „büntetőjogi” jellegű, a szabálysértési eljárás pedig a gyorsaság és az egyszerűsítés követelményeinek érvényesítése mellett leginkább a büntetőeljárásra jellemző vonásokat mutat. A szabálysértések elbírálása során alkalmazni kell azokat a büntető anyagi és eljárási fogalmakat (szabályokat), amelyekről az Sztv. kifejezetten így rendelkezik. „Értelemszerűen” figyelembe lehet venni azokat is, amelyekre az Sztv. utal, de részletes szabályozás nélkül, illetve amelyek az Sztv. szabályozását kiegészítik. Ennek az a feltétele, hogy a kiegészítőleg figyelembe vett büntető anyagi jogi vagy eljárási fogalom vagy szabály nem ellentétes az Sztv. rendelkezéseivel és általános elveivel.

Ezekből az következik, hogy ha a két jogterület a szabályozás lényegében azonos, akkor a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok alapján kialakított gyakorlat az Sztv. vonatkozó rendelkezéseinek értelmezéséhez is segítséget nyújthat.

Így a vonatkozó bírósági határozatok alapján kirajzolódik a bírósági gyakorlat. Bírői gyakorlatról ez esetben azért nem beszélhetünk, hanem bírósági gyakorlatot kell említenünk, mert az Sztv. 36.§ (5) bekezdése értelmében helyi bíróság jogkörében bírósági titkár is eljárhat. A helyi bíróságokon tehát a joggyakorlatot jobbra az eljáró titkárok alakítják.

A szabálysértés elévülését azok az ügy előbbre vitelét célzó érdemi eljárási cselekmények szakítják meg, amelyek ténybeli alapja azonos a szabálysértési eljárás alapjául szolgáló cselekmény ténybeli alapjával és amelyek a meghatározott személy ellen a cselekmény bekövetkezésében, előidézésében játszott szerepének tisztázására irányulnak. A félbeszakítás tehát csak az alanyi és tárgyi feltételek együttes teljesülése esetén következik be. Az „elkövetővel szemben” kifejezés nem azonos az „elkövető terhére” kifejezéssel. Az eljárás alá vont személlyel szemben foganatosított cselekmények szolgálhatják akár az eljárás során az ő javát is, feltárhatnak mentő, vagy a felelősségre vonást kizáró körülményeket.

Így mindenképpen megszakítja az elévülést az eljárás alá vont személy meghallgatása az eljárás során. Felmerülhet a kérdés, hogy mi a helyzet akkor, ha az eljárás alá vont személy meghallgatása megtörtént, de az bizonyítékként (például a törvényes figyelmeztetések elmaradása miatt) nem

vehető figyelembe. Indokolt ilyen esetben elválasztani a bizonyítékkénti értékelést és az elévülés vizsgálatát. Ha az eljárási cselekmény megtörtént, az az elévülést félbeszakítja. A határozat meghozatala során kerül elő a bizonyítékok értékelése, és a mérlegelés során van arra mód, hogy egyes bizonyítékokat kizárjon az eljáró hatóság az értékelési körből. Ez azonban az elévülés félbeszakítását nem érintheti, az a mérlegelő tevékenységtől függetlenül bekövetkezik.

A tanú meghallgatása is megszakítja az elévülést, ha a tanút a cselekménnyel összefüggésben hallgatják meg. A tanúvallomás kirekesztése a bizonyítékok köréből a fentiek szerint szintén nem befolyásolja az elévülés félbeszakítását. Még akkor is így indokolt ez, ha a kirekesztés azért történik, mert a tanú meghallgatása az eljárási szabályok megsértésével történt.

A feljelentés megtétele csak abban az esetben szakítja félbe az elévülést, amennyiben azt a fent részletezett hatóságok valamelyike teszi meg. A sértett által tett feljelentés nem a hatóság intézkedése, ezért ilyen joghatás kiváltására nem alkalmas.

A szabálysértési ügyben tartott tárgyalás (akár a szabálysértési ügyben eljáró hatóság, akár a bíróság előtt zajlik) szintén olyan eljárási cselekménynek minősül, amelyet az eljárás alá vont személlyel szemben fogatosítanak, ezért alkalmas az elévülés félbeszakítására. Ha azonban a tárgyalás megtartásának akadálya van, és érdemi tárgyalás nem történik, az az elévülést sem szakíthatja meg. Külön kell említeni a tárgyalás kitűzését. A tárgyalásra kitűzés szintén hatósági eljárási cselekmény, a hatóság akaratnyilvánítása határozat vagy végzés formájában. Jogorvoslatnak nincs helye a kitűző intézkedéssel szemben, de az elévülési időt félbeszakítja.

A szakértő kirendelése a joggyakorlat szerint olyan eljárási cselekmény, amely az ügy előbbre vitelét, a tényállás tisztázását szolgálja. Abban az esetben is így van ez, ha a szakértői vélemény az eljárás alá vont személy felelősségét nem támasztja alá. Felmerült a gyakorlat során az a kérdés, hogy ha a szakértő kirendeléséről szóló határozat kelte és annak kiadása között hosszabb idő telik el, megszakíthatja-e az elévülést egy olyan határozat, amelynek alapján tényleges intézkedés csak hónapokkal később történik.

Ugyanez a kérdés merül fel a tárgyalás kitűzésével kapcsolatban, ha a tárgyalás időpontjának meghatározását nem követi az idézés vagy értesítés kibocsátása is. A BH 2003. 99 alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy önmagában az időpont meghatározása, ugyanígy a szakértő kirendeléséről szóló végzés meghozatala nem szakítja félbe az elévülést, hanem a hatósági döntést a címzettek felé ki is kell nyilvánítani, vagyis a címzetteknek meg kell küldeni. Ezen BH kimondja, hogy egymagában a tárgyalási időpont meghatározásának, a kitűzésnek nincs elévülést félbeszakító hatása, ilyen hatása csak a hatósági döntés címzettek felé történő nyilvánításának, vagyis az idézések és értesítések kibocsátásának van. Így a kiadás teljesítésének megjelölése fontos eljárásjogi következményekkel jár.

A BH 2010.144-ben foglaltak alapján viszont az is megállapítható, hogy a kiadott idézés attól függetlenül félbeszakította az elévülést, hogy az eljárás alá vont személy azt átvette-e, arról értesült-e, hiszen ez már az eljáró hatóság körén kívül esik.

Az elévülés személyi feltétele lehet kérdéses, ha az eljárás ismeretlen személy ellen indul. A hivatkozott bírósági határozatok értelmében az eljárási cselekménynek meghatározott személy ellen kell irányulnia így célja szerint arra, hogy az ügy előbbre vitelét szolgálja, az eljárás alá vont személy szerepét a cselekmény bekövetkezésében vagy előidézésében. A BH 2007.363 alapján ismeretlen tettes estében a tényállás tisztázását szolgálják azon eljárási cselekmények is, melyek az elkövető személyazonosságának megállapítására, felkutatására vonatkoznak, ugyanígy ezen eljárásban a tényállási elemek felderítését szolgáló egyéb eljárási cselekmények is az ügy előrevitelét, megoldását célozzák. Az elévülés szempontjából nincs jelentősége tehát annak, hogy ismert, ismeretlen, vagy akár más ismeretlen személy ellen folyik az eljárás.

Ha az eljárás alá vont személy személyazonossága ismert, de ismeretlen helyen tartózkodik, a felkutatása iránt tett intézkedések megszakítják az elévülést. Az ismeretlen helyen tartózkodó személlyel szemben alkalmazható eljárási cselekmények a következők: ellenőrzés a lakcímnnyilvántartóban, illetve a rendőrkapitányság megkeresése az utolsó ismert lakhely vagy tartózkodási hely ellenőrzésére. A szabálysértési törvény egyéb lehetőség nem nyújt a jogalkalmazónak az eljárás alá vont személy felkutatására. Ezen eljárási cselekmények közül a

büntetőeljárásban kialakult bírói gyakorlat szerint csak az első ilyen irányú intézkedés vezet az elévülés félbeszakításához, a további ugyanilyen cselekmények az elévülési időt nem érintik.

FELFÜGGESZTÉS

Az eljárás felfüggesztése esetén a felfüggesztés tartama az elévülés tartamába nem számít be. Ez az elévülés nyugvása. Az Sztv. 67.§ (2) bekezdése szerint a cselekmény elkövetésétől számított két éven belül azonban az eljárást a rendelkezésre álló adatok alapján be kell fejezni. A felfüggesztés tartama alatt tehát a hat hónapos elévülés nem következhet be. Az eljárás felfüggesztésére a 67.§ (1) bekezdése értelmében akkor kerülhet sor, ha az ügy érdemi elbírálása olyan kérdés előzetes eldöntésétől függ, amelyben a döntés más szerv hatáskörébe tartozik, illetve ha az ismert eljárás alá vont személy távolléte az ügy érdemi elbírálását nem teszi lehetővé. Ezen esetekben a felfüggesztésről szóló határozat nem alkalmas az elévülés félbeszakítására, mert bár az eljáró hatóság eljárási cselekménye, nem az ügy előbbre vitelét szolgálja, és nem az eljárás alá vont személlyel szembeni intézkedés. A felfüggesztés csupán az eljáró hatóság „várakozó álláspontját” jelenti, amelyet határozati formában közöl. A felfüggesztés ideje alatt érdemi cselekmények nem fogantatosíthatók.

Az elévülés a nyugvás ideje alatt nem szakadhat félbe. (BH 2008.110). A felfüggesztés tartama alatt ugyanis érdemi eljárási cselekmények nem fogantatosíthatók, és csak ilyen eljárási cselekmények alkalmasak az elévülés félbeszakítására.

Ha az előzetes kérdés elbírálására tekintettel került felfüggesztésre az eljárás, az előzetes kérdést elbíráló más szerv megkeresése indokolt a döntés meghozatalát indítványozva. Ezen megkeresés sem szakítja félbe az elévülést, mert nem az alapügy tekintetében történik.

Az ismeretlen helyen tartózkodó eljárás alá vont személy esetében az eljárás alá vont személy felkutatása iránt tett első intézkedések, így az első lakcímközlő, valamint a lakhely vagy tartózkodási hely megkeresésére irányuló első rendőrhatalósági megkeresés szakíthatja félbe az elévülést.

A felfüggesztés tartamát a felfüggesztő határozat nem határozza meg. A felfüggesztés a cselekmény elkövetésétől számított legfeljebb két év múlva lejár, mert az Sztv. vonatkozó rendelkezése szerint két éven belül az eljárást a rendelkezésre álló adatok alapján be kell fejezni. Amennyiben ezen idő alatt az előzetes kérdésben döntés nem született, és enélkül az eljárás alá vont személy felelősége minden kétséget kizáróan nem állapítható meg, az eljárást az Sztv. 84.§ (1) bekezdés b, pontja alapján meg kell szüntetni, mert az eljárás adatai alapján nem állapítható meg szabálysértés elkövetése, az eljárás alá vont személy kiléte, és az eljárás folytatásától sem várható eredmény.

Amennyiben az elkövetőt nem sikerül megtalálni ezen időn belül, szintén megszüntetésre kell sor kerüljön ugyanezen törvényhely értelmében, mert az eljárás alá vont személy tartózkodási helye nem volt megállapítható.

Amennyiben a határozatot a két év lejártakor hozza meg a szabálysértési hatóság, az eljárást az Sztv. 84.§ (1) bekezdés g, pontjára hivatkozással kell megszüntetni, mert az elévülés miatt nincs helye felelősségre vonásnak.

HATÁROZAT

Az ügy érdemében hozott határozattal az elkövető felelősségre vonása megtörténik. Az elévülés szabályai tehát eddig vizsgálandók az alapeljárásban, hiszen az elévülés a felelősségre vonást zárja ki. Ha a felelősségre vonás megtörténik, az elévülést vizsgálni a felelősségre vonás szempontjából nem kell.

A határozatnak az elévülési időn belül kell megszületnie. A határozat keltének dátumát kell vizsgálni, hogy az az utolsó hatóság által az eljárás alá vont személlyel szemben fogatosított eljárási cselekményhez képest hat hónapon belül legyen.

A határozat akkor válik jogerőssé, ha ellene jogorvoslattal nem éltek, vagy jogorvoslatnak helye nincs. A jogerőt az eljáró hatóság állapítja meg. A szabályszerűen kézbesített határozat akkor válik

jogerőssé, ha a kézbesítéshez képest a jogorvoslat előterjesztésére nyitva álló határidő lejárt. A jogerő beállta csak szabályszerű kézbesítéshez köthető. Amennyiben a szabálysértést elbíráló hatóság vagy a bíróság a határozatát kézbesíteni nem tudja, a határozat jogerőssé nem válik, de ebben az esetben elévülésről sem beszélhetünk, mert a felelősségre vonás már megtörtént. Ebben az esetben az a helyzet, hogy a határozat kelte és jogereje között akármennyi idő telik is el, az ügy folyamatban marad.

Nem jelent megoldást erre az Sztv. 84.§ (1) bekezdés b, pontjában foglalt megszüntetési ok, mely szerint az eljárást a hatóság megszünteti, ha az eljárás adatai alapján nem állapítható meg az eljárás alá vont személy tartózkodási helye, és az eljárás folytatásától sem várható eredmény. A szabálysértési hatóság és a bíróság saját határozatához kötve van, az eljárást újabb határozattal nem szüntetheti meg. Ez a probléma a jelen szabálysértési törvényben nem kerül megoldásra. Ilyen esetekre megoldás lehetne a büntetőeljárásból ismert hirdetményi kézbesítés, hiszen ezzel a határozat jogerőssé válhatna, és megindulhatna a végrehajtási eljárás.

A határozat meghozatalával tehát megtörténik az eljárás alá vont személy felelősségre vonása. Erre az elkövetéshez képest két éven belül sor kell kerüljön. Nem gyakori kérdés, de amennyiben ez a határozat nem válik jogerőssé, és az ügyben a kifogás a két éves elévülési időn túl (de a kézbesítéshez képest határidőben) érkezik a szabálysértési hatósághoz, felmerül a kérdés, hogy a bíróság hozhat-e még határozatot az ügyben. Ezzel kapcsolatban az az álláspont alakult ki, hogy a bíróság már nem vonhatja felelősségre az eljárás alá vont személyt, így az eljárás megszüntetésére kerülhet csak sor.

Ennek oka az, hogy az Sztv. 92.§ (3) bekezdése értelmében a bíróságot a tényállás ténybeli és jogi elbírálásában a szabálysértési hatóság határozata nem köti. A bíróság tehát a kifogást elbíráló határozatában az iratok alapján tényállást állapít meg, és azt minősíti. Ezzel valójában az eljárás alá vont személy felelősségéről dönt, akár hatályban tartja, akár megváltoztatja a szabálysértési hatóság által hozott határozatot. Erre pedig az elévülés szabályainak értelmében nincs lehetőség.

VÉGREHAJTÁS

A szabálysértés miatt kiszabott büntetések akkor érhetnek el az egyén és a társadalom esetében is megfelelő hatást, ha az eljárás során hozott határozatok végrehajtása is megtörténik a lehető legrövidebb idő alatt, hiszen így kapcsolódhat össze a szabályszegéssel a büntetés, így érheti el a kívánt prevenció hatást.

A szabálysértési ügyben kiszabott pénzbírságot és elzárást a határozat jogerőre emelkedésétől számított egy éven belül lehet végrehajtani. Az elévülési időbe nem számít bele az elzárás elhalasztására és a részletfizetésre engedélyezett idő. Ezen idő alatt az elévülés nyugszik, azaz az elévülés ideje ezzel az időtartammal meghosszabbodik, de a nyugvási idő lejártával az elévülési idő nem kezdődik újra, hanem folytatódik.

A végrehajtás elévülését az elzárás, illetve a pénzbírság végrehajtása iránt tett intézkedés szakítja félbe. A félbeszakítás napjával az elévülési határidő újrakezdődik.

A végrehajtás során az abszolút elévülési idő a határozat jogerőre emelkedésétől számított két év. Ezen idő eltelté után végrehajtásnak nincs helye még a nyugvás elteltét követően sem.

A pénzbírság végrehajtása

A szabálysértési ügyben hozott határozat végrehajthatósága a szabálysértési törvény szerint a határozat jogerőre emelkedésével kezdődik. Végrehajtási eljárásra akkor kerül sor, ha az eljárás alá vont személy önként nem rója le 30 napon belül a vele szemben kiszabott pénzbírságot.

Amennyiben ez nem történik meg, a szabálysértési hatóság elrendeli az adók módjára történő behajtást. Az önkéntes teljesítésre felhívó, illetve az elrendelésről szóló határozatok meghozatala az elévülést megszakítja. Az adók módjára való behajtást a lakhely szerinti önkormányzat végzi, ezért az iratanyagot - amennyiben elsőfokú szabálysértési hatóságként nem ez az önkormányzat járt el - meg kell küldeni. Az adók módjára való behajtás foganatosítása során tett intézkedések (így a letiltás elrendelése, foglalás stb.) is félbeszakítják a végrehajtás elévülését. Amennyiben az

önkormányzat eljárása elhúzódik, a végrehajtást elrendelő hatóság rendszerint megkeresi az önkormányzatot, hogy adjon tájékoztatást az eljárás eredményéről. Ez a megkeresés a bíróság gyakorlata szerint első ízben megszakítja az elévülést. Amennyiben több ilyen megkeresésre is sor kerül, azok ezt a joghatást már nem váltják ki. Az adók módjára történő behajtást elrendelő hatóság a foganatosított cselekményekről általában nem értesül, ezért nincs abban a helyzetben, hogy az elévülés félbeszakítását megállapítsa. Amennyiben a rendelkezésre álló adatokból az állapítható meg, hogy a végrehajthatóság elévült, célszerű megkeresni a lakhely szerinti önkormányzatot arra nézve, hogy mikor és milyen eljárási cselekményeket foganatosítottak a behajtás érdekében az eljárás alá vont személlyel szemben, azaz hogy elévülés következtében nem kell-e megszüntetni az eljárást.

Amennyiben az adók módjára való behajtás nem vezet eredményre, a pénzbírságot közérdekű munkára kell átváltoztatni. Fontos tehát a végrehajtási sorrend betartása. Csak az egyik lépcső megíúsulása esetén lehet a következő eljárási cselekményre áttérni.

Amennyiben azonban az eljárás alá vont személy a közérdekű munka végzéséhez nem járul hozzá, illetve amennyiben a munkavégzésen nem jelenik meg, a pénzbírságot elzárásra kell átváltoztatni.

Az elzárásra való átváltoztatásról a helyi bíróság tárgyaláson dönt. A tárgyalás során a bíróság vizsgálja a végrehajtási eljárás törvényességét, és törvénysértés esetén a végrehajtó szervet az eljárás folytatására utasítja. Amennyiben a végrehajtás alapját képező ügyben észlel a bíróság törvénysértést, úgy a szabálysértési hatóság határozatát hatályon kívül helyezi, és a szabálysértési hatóságot új eljárásra, illetőleg új határozat meghozatalára kötelezi.

Ez jelentős törvényességet biztosító eszköz a bíróság kezében, hiszen így a végrehajtási eljárás során nyílik lehetősége mind az alapeljárás, mind a végrehajtási eljárás felülvizsgálatára. Amennyiben a bíróság az alapügyben észlel törvénysértést, és a határozat hatályon kívül helyezéséről és új határozat meghozataláról dönt, úgy az első fokon eljáró szabálysértési hatóság a gyakorlati tapasztalatok szerint nem juthat más döntésre, mint hogy megszünteti az eljárást elévülés okán (Sztv. 84.§ (1) bekezdés g, pont). A határozat hatályon kívül helyezésével ugyanis a cselekmény

elévülését ugyanúgy az általános szabályok szerint kell számolni, az elévülést utoljára a hatályon kívül helyezett határozat szakította meg. A végrehajtás során tett eljárási cselekmények nincsenek kihatással az alapügy elévülésére, azaz a pénzbírság behajtása iránt tett intézkedések a cselekmény elévülését nem szakítják meg.

Amennyiben tehát a bíróság a végrehajtási eljárás során azt állapítja meg, hogy a cselekmény súlyosabban minősülhet, vagy halmazati büntetés kiszabásának lett volna helye, megfontolandó, hogy hatályon kívül helyezéssel a hatóság mentesítse-e az eljárás alá vont személyt a felelősségre vonás alól, hiszen amennyiben az alapügyben hozott határozat keltétől számított hat hónap már eltelt, és az alapügy vonatkozásában nyilvánvalóan nem teljesítettek eljárási cselekményeket, az elévülést semmi nem szakította félbe. A tapasztalat azt mutatja, hogy hat hónapon belül a végrehajtási eljárás nem ér el az átváltoztatás fázisába, így ezen rendelkezés alkalmazásának nem lehet más jogszerű következménye.

Az elzárás végrehajtása

Az elzárás végrehajtására is csak a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül kerülhet sor. Ezen két éven belül a végrehajtásnak véget kell érnie, nem elegendő a foganatosítás megkezdése.

Amennyiben a meg nem fizetett pénzbírság átváltoztatása miatt kerül sor elzárásra, ugyanígy az elzárásnak be kell fejeződnie a jogerőtől számított két éven belül.

AZ ELÉVÜLÉSSEL KAPCSOLATOS EGYÉB KÉRDÉSEK

A HATÁROZAT KIJAVÍTÁSA ÉS KIEGÉSZÍTÉSE

Az Sztv. 75.§ (3) bekezdése szerint a szabálysértési hatóság, illetőleg a bíróság a határozatát név-, szám-, számítási hiba vagy más hasonló elírás esetén kijavítja. A (4) bekezdés értelmében a szabálysértési hatóság, az ügyész, illetőleg a bíróság a határozatát kiegészíti, ha valamely lényeges

kérdésről nem rendelkezett.

Felmerül a kérdés, hogy erre mennyi ideig van lehetőség. Jogbizonytalanságot teremt ugyanis az, ha időkorlát nélkül rendelkezhet a hatóság a határozat kiegészítéséről vagy kijavításáról.

A 75.§ (5) bekezdés értelmében kifogásnak csak a kiegészítésről szóló határozat ellen van helye. Amennyiben tehát szám- vagy számítási hiba szerepel a határozatban, és azt az eljáró hatóság kijavítja, ellene jogorvoslattal az eljárás alá vont személy nem élhet, holott a rendelkező részben foglalt számelírás vagy számítási hiba kijavítása rá nézve akár hátrányos is lehet.

A kiegészítéssel szemben az eljárás alá vont személy kifogást terjeszthet elő, így a jogorvoslat elől elzárva nincs.

A bírósági gyakorlat szerint mindkét esetben érvényesülnie kell az elévülés szabályainak, azaz nem lehet a határozat kijavításáról vagy kiegészítéséről rendelkezni a hat hónapos elévülési időn túl. Így például ha a szabálysértési hatóság csak későn észleli azt, hogy az eljárási költségről nem rendelkezett, azt kiegészítő határozatban csak a határozat meghozatalát követő hat hónapon belül teheti meg.

Ilyen esetben az eljárás alá vont személy csak a kiegészítő határozatot támadhatja meg, az alaphatározat már nem vizsgálható. Ez akkor vethet fel problémát, ha például a szabálysértési bíróságot az eljárás alá vont személy annak csekély összegére tekintettel elfogadta, és csak később értesült a tetemes eljárási költség viseléséről. Ezzel a kiegészítéssel azonban már az egész eljárást vitatná, azonban erre már lehetősége nincs. Ilyen korlátot tehát a szabálysértési törvény nem állít, a kiegészítésnek is csak az elévülési idő szab határt.

AZ ÜGYÉSZI ÓVÁS

A közigazgatási bíróság megjelenésével számos kérdés merült fel a szabálysértési eljárásban. A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 21/B.§(2) bekezdés értelmében nincs helye a szabálysértési

eljárásban bírság kiszabásának azzal a személlyel szemben, akivel szemben közigazgatási bírság kiszabásának van helye. Nincs akadálya azonban annak, hogy a szabálysértési eljárás során járművezetéstől eltiltásra kerüljön sor.

Amennyiben azonban mégis párhuzamosan történik a bírságolás, és ezt még a szabálysértési hatóság a határozat meghozatalát vezető ellenőrzés során észleli, az ügyészségnek jelzi, hogy az ügyben óvással élhet. Az ügy iratait megküldi az ügyészségnek. Ez nem nevezhető az eljárás alá vont személlyel szemben fogatosított eljárási cselekménynek, még eljárási cselekménynek sem, hiszen ez legfeljebb figyelemfelhívás, hiszen az ügyészségnek csak jelezheti a kívánatos döntést, arra nem utasíthatja.

H az ügyészség óvással él az eset kapcsán, ez az elévülés megszakítására alkalmas eljárási cselekmény, ugyanígy a szabálysértési hatóság módosító, vagy hatályon kívül helyező határozata. Amennyiben a bíróság dönt az óvással kapcsolatban, úgy a bíróság határozata is megszakítja az elévülést.

A 91.§ (3) bekezdés értelmében óvásnak az elkövető terhére csak a határozat jogerőre emelkedésétől számított hat hónapon belül van helye. Ez a szabály az elévüléssel függ össze, hiszen hat hónapon túl felelősségre vonás nem lehetséges. Az eljárás alá vont személy javára szóló perújításnak sincs gyakorlati jelentősége hat hónapon túl, mert az elévülés szabályaira tekintettel az óvás eredményeképpen csak az eljárást megszüntető határozat meghozatala lehetséges.

PERÚJÍTÁS

A szabálysértési eljárásban perújításnak nincs helye, ha a határozat jogerőre emelkedését követően egy év eltelt.

A perújítás eredményeképpen a bíróság az alapügyben hozott határozatot részben vagy egészben hatályon kívül helyezi és új határozatot hoz, vagy a perújítási kérelmet elutasítja.

Az elévülés szabályainak ismeretében azonnal felmerül a kérdés, milyen viszonyban állnak azok a perújításra nyitva álló egy évvel.

A perújítás rendkívüli jogorvoslat. Perújításnak csak a bíróság jogerős határozatával szemben van helye, amelyhez tehát anyagi jogereje miatt a bíróság kötve van. A perújítás célja az anyagi igazság érvényre juttatása az alapügyben felmerült új bizonyíték alapján vagy törvénysértő eljárás alapján. Szabálysértési eljárásban perújítás csak az eljárás alá vont személy javára terjeszthető elő.

A perújítási kérelem az elévülést megszakítja. Amennyiben azonban az alaphatározat meghozatalát követően eltelt a hat hónapos elévülési idő (a végrehajtási eljárási cselekmények nem szakítják meg az alapügy elévülését), illetve az elkövetéstől két év eltelt, hozhat-e a bíróság érdemi határozatot az ügyben, vagy csak az eljárás elévülés miatti megszüntetésének lehet helye.

Álláspontom szerint ebben a perújítás céljából kell kiindulni. A perújítás mint rendkívüli jogorvoslat áttöri az anyagi jogerőt, és céljából is az következik, hogy a perújítási eljárást le kell folytatni érdemben az elévülési időn túl, hiszen az eljárás alá vont személy érdekét is ez szolgálja, és az Sztv. 105.§ (2) bekezdése értelmében a határozatot az elkövető hátrányára megváltoztatni nem lehet.

ÖSSZEGZÉS

A fent leírtak a bíróságok részben a büntetőeljárásból vett, részben a szabálysértési eljárás során alkalmazott gyakorlatát tükrözik. A szabálysértési törvény - ahogy az az itt leírtakból is megállapítható - nem tartalmaz részletes szabályozást az eljárásra vonatkozóan, a szabálysértési törvényben az anyagi és eljárási szabályok keverednek. A jogalkalmazó nem kap kellő iránymutatást. A szabálysértési ügyek a hatásköri és jogorvoslati rendszer következtében csak csekély számban kerülnek a megyei bíróságok elé, bírósági határozatok nem adnak iránymutatást a felmerülő kérdésekre. Így az ország különböző területein sem alakulhat ki egységes gyakorlat. Az elévüléssel kapcsolatban felmerült kérdésekre itt adott válaszok is csak egy helyi gyakorlatot tükröznek. A készülő szabálysértési törvény a részletszabályok kidolgozásával, vagy a büntetőeljárási törvényre való egyértelmű hivatkozással esetleg választ adhat a megoldatlan kérdésekre.